

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

І. Т. Субачов,
кандидат економічних наук

Дніпропетровська державна
фінансова академія

Ключові слова: страховий бізнес, фінансова діяльність, об'єкти страхування, страхові платежі, страхові суми, страхові відшкодування.

Постановка проблеми. Страховий бізнес в Україні набуває подальшого розвитку. Значно розширився потенціал страхової галузі, з року в рік збільшуються обсяги і розширюється асортимент страхових послуг, зміцнюється матеріально-технічна база страхових організацій, відчутно збільшуються доходи страховиків. Зараз в Україні діє близько 300 страхових організацій (останнім часом намітилась тенденція до їх скорочення). Подальший розвиток набуває перестраховання і співстраховання. Удосконалюються форми проведення перестраховальних операцій, при цьому спостерігається позитивна динаміка показників страхової індустрії. Збільшується капітал страховиків, підвищується рівень страхового захисту суб'єктів господарювання і населення. Подальший розвиток страхування зміцнює фінансовий ринок країни, отже, страхування є неодмінною частиною життя сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку страхової справи в Україні в останні роки присвячено багато публікацій. У них висвітлюються питання теорії і практики страхування, зокрема подальший розвиток страхового ринку, шляхи вдосконалення фінансової діяльності страховиків, державне регулювання страхової справи. Багато уваги приділяється питанням фінансової надійності, визначенню страхових тарифів, обчисленню витрат, доходів та прибутку страхових компаній. Дослідженню особливостей розвитку страхового бізнесу в Україні та за її межами присвячені праці видатних вітчизняних і російських науковців. Вивченням проблем фінансової діяльності страхових компаній займалися

Розглянуто динаміку та структуру надходжень страхових платежів, виплат страхових сум і страхових відшкодувань страхових організацій України за останні роки.

В.Д.Базидевич, В.Ю.Абрамов, О.М.Залетов, О.О.Гуманкова, М.С.Жилкіна, С.Г.Журавин. Аналізу страхового ринку присвятили свої дослідження Т.А.Ротова, С.С.Осадець, Т.М.Артюр, Л.М.Горбач. Доходи, витрати та прибуток страхових організацій досліджували В.В.Шахов, О.Д.Заруба, К.В.Шелехов, В.Я.Цуканова. В останні роки українськими науковцями проведені дослідження фінансової діяльності страхових компаній на регіональному рівні. В них висвітлюються сучасні тенденції, що спостерігаються в окремих районах і страхових компаніях. Рівень фінансової діяльності страхових організацій є одним із основних показників ефективності страхового бізнесу. Наведена в статті динаміка надходжень страхових платежів за останні роки з окремих видів страхування підтверджує високо-ефективну діяльність страхових організацій України.

Метою статті є аналіз фінансової діяльності страхових компаній України за останні роки: динаміки та структури страхових платежів, джерел страхових надходжень, витрат страхових сум і страхових відшкодувань.

Виклад основного матеріалу. Страховий бізнес в Україні за останній час набув подальшого розвитку. Порівняно з 2000 р. доходи страхових організацій від фінансової діяльності збільшилися: у 2001 р. – в 1,5 раза, у 2002 р. – в 3,1, в 2003 р. – в 7,4, в 2004 р. – в 13,8, в 2005 р. – в 11,9 і в 2006 р. – в 12,7 раза. Абсолютна величина цього показника в 2006 р. досягла 25,5 млрд. гривень.

Серед складових доходів страхових організацій на першому місці перебувають надходження страхових платежів. У 2006 р.

на їх частку припадало 36,2% в загальних доходах страхових компаній. Розглянемо

динаміку цих надходжень (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка надходжень страхових платежів страхових організацій України (млн.грн.)

Джерела надходжень	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2006 до 2000 (%)
Добровільне особисте страхування (без страхування життя)	134,2	189,4	245,6	295,8	442,8	592,2	728,4	543
Добровільне особисте страхування життя	14,1	10,0	25,8	77,2	167,3	319,7	453,7	3218
Добровільне майнове страхування	1061,6	1711,6	2738,9	5728,4	10365,1	5657,1	6521,4	614
Добровільне страхування відповідальності	279,0	228,3	357,2	749,8	1254,4	570,2	538,6	193
Обов'язкове особисте страхування	123,7	152,1	152,2	145,6	177,7	188,6	231,2	187
Обов'язкове майнове страхування	6,5	15,8	45,9	82,7	65,0	94,2	74,8	1151
Обов'язкове страхування відповідальності	119,2	165,3	191,7	259,2	372,5	650,5	690,9	580
Всього	1738,3	2472,5	3757,3	7338,7	12844,8	8072,5	9239,0	531

Як видно з наведених в таблиці 1 даних, в аналізованому періоді має місце суттєве збільшення надходжень усіх видів страхових платежів. Особливо різко зросли в 2006 р. відносно 2000 р. надходження з добровільного особистого страхування життя і обов'язкового майнового страхування – відповідно на 3218% і 1151%. На 614% збільшилися надходження з добровільного майнового страхування, на 580% – з обов'язкового страхування відповідальності і на 543% – з добровільного особистого страхування (без страхування життя). Надходження з добровільного страхування відповідальності та обов'язкового особистого страхування виростили на 193% і 187% відповідно. В середньому джерела надходження

страхових платежів страхових організацій збільшилися за наведені роки на 531%.

Проілюструємо зміни структури надходжень страхових платежів у розрізі джерел їх надходжень за 2000-2005 рр. (табл. 2).

Серед джерел надходжень страхових платежів страхових компаній в наведені роки провідне місце належить добровільному майновому страхуванню, частка якого коливалася по роках у межах 61,1-80,7%. Надходження страхових платежів з цього виду страхування з року в рік збільшуються. Друге місце посідає добровільне страхування відповідальності – 7,0-16,0%. В останні роки цей вид страхування стабілізувався на рівні 7-10%.

Структура надходжень страхових платежів страхових організацій України (%)

Джерела надходжень	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Усього надходжень страхових платежів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Добровільне особисте страхування (без страхування життя)	7,7	7,7	6,5	4,0	3,4	7,7	7,9
Добровільне особисте страхування життя	0,8	0,4	0,7	1,1	1,3	3,9	4,9
Добровільне майнове страхування	61,1	69,2	72,9	78,1	80,7	70,0	70,6
Добровільне страхування відповідальності	16,0	9,2	9,5	10,2	9,8	7,0	5,8
Обов'язкове особисте страхування	7,1	6,2	4,1	2,0	1,4	2,3	2,5
Обов'язкове майнове страхування	0,4	0,6	1,2	1,1	0,5	1,1	0,8
Обов'язкове страхування відповідальності	6,9	6,7	5,1	3,5	2,9	8,0	7,5

Добровільне особисте страхування (без страхування життя) займає третє місце в структурі надходжень страхових платежів страхових організацій (3,4-7,9%). Розмір страхових платежів з цього виду страхування в останні роки збільшився.

Надходження страхових платежів з добровільного особистого страхування життя в останні роки мають стійку тенденцію до збільшення (3,9-4,9%).

Виросли останнім часом надходження страхових платежів і в обов'язковому страхуванні відповідальності (з 3,5-2,9% в 2003-2004 рр. до 8,0-7,5% в 2005-2006 рр.).

Питома вага надходжень страхових платежів з обов'язкового особистого страхування і обов'язкового майнового страхування в 2005-2006 рр. відповідно в межах 2,3-2,5% і 1,1-0,8%.

Крім перелічених страхових платежів, страхові компанії одержують страхові платежі від перестраховання. Їх розмір збільшився з 331,6 млн.грн. у 2000 р. до 5949,2 млн.грн. у 2004 р. У 2006 р. вони склали 4105 млн.грн.

Виросли доходи страхових компаній від інвестування та розміщення тимчасово

вільних коштів. У 2000 р. їх розмір дорівнював 35,7 млн.грн., а в 2004 р. – 4662,9 млн.грн. У 2006 р. ці доходи дорівнювали 2791 млн.грн.

Фінансова діяльність страхових організацій пов'язана з відповідними видатками. Це насамперед виплати страхових сум і страхових відшкодувань. За останні роки в них відбулися значні зміни (табл.3).

Розмір виплат страхових сум і страхових відшкодувань у більшості видів страхування коливається по роках в той чи інший бік. Стабільне щорічне зростання відмічається лише по добровільному майновому страхуванню.

Найбільші страхові суми і страхові відшкодування були виплачені по добровільному майновому страхуванню, добровільному особистому страхуванню (без страхування життя) і обов'язковому страхуванню. У 2006 р. вони склали відповідно 1799,6, 299,5 і 250,2 млн.грн., що в загальних видатках складало 73,6, 12,2 і 10,2%. Порівняно з 2005 р. ці виплати збільшилися відповідно в 1,9, 1,24 і 1,23 раза.

Динаміка виплат страхових сум і страхових відшкодувань страхових організацій України (млн. грн.)

Види видатків	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Усього	399,6	405,0	523,1	847,5	1387,8	1459,1	2445,5
По добровільному особистому страхуванню (без страхування життя)	142,7	100,9	163,6	206,7	327,2	240,7	299,5
По добровільному особистому страхуванню життя	9,1	9,4	2,9	4,3	13,1	11,2	33,5
По добровільному майновому страхуванню	115,3	137,7	185,2	356,6	777,5	945,5	1799,6
По добровільному страхуванню відповідальності	65,0	48,8	65,6	69,3	59,4	58,4	62,7
По обов'язковому страхуванню	67,5	108,2	105,8	210,6	210,6	203,3	250,2

Добровільне особисте страхування життя і добровільне страхування відповідальності в загальних видатках займають 1,4 і 2,6%.

В останні роки намітилась тенденція до збільшення виплат страхових сум і страхових відшкодувань з добровільного особистого страхування життя. У 2006 р. вони склали 35,5 млн.грн. і займали 1,3 % в загальній їх кількості.

Виплати страхових сум і страхових відшкодувань по добровільному страхуванню відповідальності за наведені роки суттєво не змінилися і в структурі цих виплат за 2006 р. на них припадало 2,6%.

У 2006 р. проти 2000 р. в 6,3 рази збільшилась частка страхових платежів, спла-

чених перестраховикам, майже в 7,6 рази виросли витрати на проведення страхування, значно збільшились інші видатки страхових компаній.

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що страховий бізнес в Україні, особливо в останні роки, набув подальшого розвитку. Значно виросли надходження страхових платежів, покращала їх структура. Збільшується розмір страхових сум і страхових відшкодувань страхових організацій, особливо з добровільного майнового та особистого страхування. Підвищилась ефективність перестраховання і співстрахування. При цьому останнім часом намітилось скорочення страхових організацій.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Базилевич В.Д., Базилевич К.С.* Страхова справа. – К.: «Знання», 2008.
2. *Залетов О.* Страхування UA: Навч. посіб. – К.: Міжнар. агенція «Bee Zone», 2003.
3. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг України від 17.03.05 р. № 3755.
4. *Ротова Т.А.* Страхування: Навч. посібник. – К., 2006.
5. Статистичний щорічник України за 2006 рік. – К., Видавництво «Консультант», 2007.
6. Страхування: Підручник / За ред. С.С.Осадця. – К.: КНЕУ, 2002.
7. *Шахов В.В.* Страхование. – М.: ЮНИТИ, 2003.